

Social Work & Education

©SW&E. 2026

УДК 364:37.013.42:355.01

DOI: 10.25128/2520-6230.26.1.9

Олена ЧУЙКО,

доктор психологічних наук,
професор, професор кафедри
соціальної реабілітації та
соціальної педагогіки, факультет
психології, Київський національний
університет імені Тараса Шевченка,
Україна; chuiko@knu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7088-0961>

Надія ЧЕРНУХА,

доктор педагогічних наук,
професор, завідувачка кафедри
соціальної реабілітації та
соціальної педагогіки, факультет
психології, Київський національний
університет імені Тараса Шевченка,
Україна; nmchernukha@knu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5250-2366>

Юлія УДОВЕНКО,

кандидат психологічних наук,
доцент, доцент кафедри соціальної
реабілітації та соціальної
педагогіки факультет психології,
Київський національний
університет, імені Тараса
Шевченка, Україна;
udovenko5@knu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6672-7355>

Статус статті:

Отримано: лютий 08, 2026

1-шерцензування: березень 21, 2026

Прийнято: березень 30, 2026

Чуйко, О., Чернуха, Н., Удовенко, Ю. (2026).
Соціально-педагогічні практики в умовах війни:
трансформація ролей і функцій. *Social Work and
Education*, Vol. 13, No. 1 pp. 130-147. DOI:
10.25128/2520-6230.26.1.9

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРАКТИКИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЛЕЙ І ФУНКЦІЙ

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні трансформації соціально-педагогічної практики в Україні в умовах російсько-української війни та визначенні нових функцій, ролей і змістових орієнтирів професійної діяльності соціального педагога. Методологія дослідження ґрунтується на міждисциплінарному підході із застосуванням історико-педагогічного аналізу, порівняння, узагальнення сучасних наукових джерел (2022–2025), а також концептуалізації положень crisis pedagogy і trauma-informed practice в контексті професійної підготовки соціальних педагогів. Використано системний і діяльнісний підходи для осмислення змін у структурі соціально-педагогічної діяльності. Наукова новизна полягає у представленні моделі трансформації соціально-педагогічної практики у воєнний період, що інтегрує три взаємопов'язані напрями: безпеку, психосоціальну підтримку та відновлення. Обґрунтовано зміну акцентів із переважно профілактично-просвітницької діяльності на кризово-реагуючу й відновну практику; уточнено нові категорії цільових груп (діти загиблих військових, внутрішньо переміщені особи, сім'ї біженців) та відповідні формати роботи в освітніх, табірних і реабілітаційних середовищах. Встановлено, що в умовах війни соціальна педагогіка зазнає якісної трансформації, переходячи до інтегрованої моделі життєвої безпеки, що поєднує фізичний, психологічний і соціальний виміри. Соціальний педагог постає як фасилітатор, медіатор і агент відновлення, здатний працювати в умовах невизначеності та травматичного досвіду клієнтів. Обґрунтовано необхідність адаптації освітніх програм підготовки соціальних педагогів через інтеграцію кризових компетентностей, травмоінформованих підходів і практикоорієнтованих компонентів навчання.

Ключові слова: соціальна педагогіка, соціально-педагогічні практики, війна в Україні, кризова педагогіка, травмоінформована практика, відновні практики, психосоціальна підтримка, діти та молодь, вразливі групи, трансформація професійних функцій.

ВСТУП

Суспільні та соціокультурні зміни актуалізують появу нових соціальних практик, переосмислення наявних, а також зумовлюють виникнення нових професій і трансформацію професійних ролей. За даними *Future of Jobs Report 2025 (World Economic Forum, 2025)*, технологічна трансформація, зокрема інформатизація та цифровізація, призведе до скорочення та знищення низки традиційних ролей (наприклад, касири, адміністративні працівники, спеціалісти із введення даних), одночасно стимулюючи появу нових професій у сфері ІТ, великих даних та штучного інтелекту. Натомість, за попередніми прогнозами зросте попит на професії у сфері догляду та освіти, зокрема вакантними будуть посади медсестр, фахівців з соціальної роботи та консультування, помічників з особистого догляду, поряд з такими професіями, як вчителі вищої та середньої освіти.

У цьому контексті доцільно прогнозувати якісно нові зміни у сфері соціальної роботи й соціальної педагогіки, які є особливо чутливими до суспільних і соціокультурних трансформацій. В українських реаліях ключовою детермінантою цих змін, є російсько-українська війна, що триває понад дванадцять років і перебуває в активній фазі з лютого 2022 року. У зв'язку з цим основний вектор трансформацій спрямовується на підготовку фахівців у сфері психічного здоров'я та соціальної роботи, орієнтованої на безпеку, емоційне благополуччя населення та психосоціальну підтримку. Така підготовка передбачає розвиток у майбутніх фахівців здатності до роботи з вразливими групами, підтримки психологічної стійкості клієнтів і саморегуляції, формування професійної рефлексії та компетентностей, необхідних для роботи в умовах високого емоційного навантаження (Sarah Rose, 2025; Levenson J., 2017, Bartlett JD etc.).

Соціальна педагогіка, як складова соціальної роботи в українському суспільному контексті, відіграє особливу роль. Відшукуючи своє місце в системі знань — від освітньої до соціальної роботи, — вона набула якісно нових характеристик у воєнний період і стала практико-орієнтованою дисципліною. На підтвердження цього можна навести власний досвід звернення за допомогою у перші дні повномасштабної війни до кафедри (кафедра соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка) від керівників дитячих закладів, які в екстрених умовах займалися евакуацією дітей із територій, що стали полігоном воєнних дій на півдні України. Вони зверталися із проханням надати волонтерів саме з галузі соціальної педагогіки, оскільки, на їх думку, такі фахівці були підготовлені і здатні працювати з дітьми, що пережили стресові та кризові події. Подібні запити повторювалися у роботі з дітьми в дитячих таборах відпочинку (що працюють за методологією травмоорієнтованого підходу), у Центрах розвитку та відновлення дітей, більшість яких є дітьми з внутрішньо переміщених сімей.

Таким чином, війна не лише актуалізувала важливість соціальної педагогіки як практико-орієнтованої дисципліни, а й продемонструвала її здатність адаптуватися до потреб екстрених соціальних умов. Цей досвід підкреслює необхідність інтеграції у навчальні програми соціальної педагогіки компонентів підготовки до роботи з вразливими групами та в умовах кризових

ситуацій, формування практичних компетентностей щодо підтримки психологічного благополуччя дітей, молоді, сімей та розвитку їх стійкості. Такий підхід спонукає до переосмислення змісту підготовки фахівців соціальної роботи, здатних ефективно діяти у мінливому суспільному середовищі, що піддається як соціокультурним, так і екстремальним кризовим впливам.

Метою статті є обґрунтування переходу соціальної педагогіки в умовах воєнного часу переважно до практико-орієнтованої дисципліни, спрямованої на безпосереднє розв'язання соціально-педагогічних проблем кризового середовища, а також аналіз змін у змісті, функціях і формах практичної діяльності соціального педагога в нових трансформаційних реаліях.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Історична ретроспектива становлення соціальної педагогіки в різних соціокультурних контекстах

Соціальну педагогіку доцільно розглядати як галузь знання і практики, що має власні, історично зумовлені традиції розвитку в різних соціокультурних контекстах. Її становлення було відповіддю на глибинні трансформації суспільства кінця XIX – початку XX століття, пов'язані з індустріалізацією, урбанізацією, посиленням соціального розшарування та кризою традиційних інститутів виховання.

У європейській традиції соціальна педагогіка сформувалася як самостійна теоретико-методологічна система, що осмислювала виховання крізь призму суспільних відносин. Визначальний внесок у цей процес зробив Пауль Наторп, який розглядав виховання як соціально зумовлений процес і наголошував на нерозривному зв'язку між особистістю, суспільством і культурою. У своїй праці «*Sozialpädagogik*» (1899) він обґрунтував ідею соціального виховання як засобу формування цілісної особистості та соціальної солідарності, поклавши теоретичні основи соціальної педагогіки як науки (Natorp, 1899). У цьому контексті держава і громада розглядаються як активні суб'єкти виховного процесу, відповідальні за соціалізацію та інтеграцію людини в суспільство.

В американському контексті соціально-педагогічні ідеї розвивалися інакше, а саме в межах соціальної роботи, громадянських ініціатив і практик соціальної допомоги. Тут домінував прагматичний підхід, орієнтований на вирішення конкретних соціальних проблем через освітні, виховні та реабілітаційні програми. Значну роль відігравали недержавні організації, місцеві громади та благодійні рухи, що зумовило прикладний характер соціально-педагогічної діяльності та її тісний зв'язок із демократичними цінностями і громадянською відповідальністю. Вагомий вплив на формування цього напрямку мав Джон Дьюї, який трактував освіту як соціальний процес і ключовий механізм демократичного розвитку суспільства. У праці «*Democracy and Education*» (1916) він підкреслював, що навчання і виховання мають бути безпосередньо пов'язані з реальним соціальним досвідом, а школа — виконувати функцію соціального інституту, який готує людину до активної участі в громадському житті (Dewey, 1916).

Практичний вимір американської традиції соціальної педагогіки яскраво представлений діяльністю Джейн Аддамс, засновниці соціального центру *Hull House* в Чикаго. Її робота поєднувала освітні, виховні та соціальні ініціативи,

спрямовані на підтримку мігрантів, жінок і дітей з уразливих соціальних груп. У праці «*Democracy and Social Ethics*» (1902) Аддамс наголошувала на етичній відповідальності суспільства за соціальне виховання та необхідності поєднання освіти з соціальною практикою (Addams, 1902).

Самобутнім є розвиток соціальної педагогіки у Великій Британії, де саме поняття «social pedagogy» почало активно впроваджуватися лише з 1980-х років через обмін досвідом із континентальноєвропейськими країнами та інтерес британських дослідників до широкої освітньо-соціальної практики (*Social Pedagogy Professional Association*). Наприкінці 90-их років уряд проявив зацікавленість у соціальній педагогіці в системі дитячого догляду, а перші практичні пілотні проєкти почалися приблизно з 2007 року. Британський підхід вирізняється тісною інтеграцією з соціальною роботою, практико-орієнтованими методами, міждисциплінарною співпрацею та акцентом на правових і захисних аспектах роботи з дітьми та вразливими групами населення.

Значну роль у британській соціальній педагогіці відіграє педагогічна спадщина Песталоцці, зокрема принцип «head, heart, hands» (голова, серце, руки), який слугує методологічним фундаментом підготовки соціальних педагогів та фахівців з роботи з вразливими дітьми, поєднуючи розвиток когнітивних, емоційних і практичних навичок. Соціальні педагоги фокусуються на цілісному розвитку дитини, постійно рефлексують власну практику, проявляють етичну та емоційну залученість, використовують практичні і творчі активності, створюють спільний простір і цінують командну роботу (Cameron et al., 2011).

Таким чином, попри існуючих відмінностей в теоретичних підходах і формах інституціоналізації, європейська, американська та британські традиції соціальної педагогіки мають спільну ціннісну основу — орієнтацію на людину, соціальну справедливість, демократичні ідеали та активну участь особистості в суспільному житті. Це дає підстави стверджувати, що соціальна педагогіка є міждисциплінарним і міжкультурним явищем, розвиток якої відображає універсальні потреби, запиту суспільства у соціальному вихованні, створенні сприятливих умов для позитивної соціалізації особистості та підтримки благополуччя людини

Український контекст і становлення соціальної педагогіки як галузі знань і соціальної практики

Українська соціальна педагогіка формувалася і розвивалася в руслі загальноєвропейської традиції соціального виховання, водночас набуваючи власних специфічних рис, зумовлених історичними, соціокультурними та політичними обставинами розвитку українського суспільства. Початок її інституціоналізації припадає на 90-ті роки XX століття, що пов'язано насамперед із демократичними трансформаціями, змінами соціальної політики держави та оформленням системи допомагаючих професій, спрямованих на підтримку соціалізації особистості й подолання соціальних ризиків. Українські піонери-дослідники соціальної педагогіки не лише адаптували європейські та світові ідеї соціального виховання до національного контексту, а й сформували власні концептуальні підходи, що відображали соціальні виклики періоду трансформацій українського суспільства кінця XX - початку XXI століття (див.Табл.1)

Таблиця 1. Фундаторські підходи у розвитку соціальної педагогіки в Україні¹

Персоналія	Ключова ідея	Фокус соціально-педагогічної практики
Л. Г. Коваль	Соціально-педагогічна діяльність в освітньому середовищі	Школа як простір соціального розвитку і профілактики
І. Д. Зверева	Системний підхід до роботи з дитиною і сім'єю	Захист прав дитини, робота з сім'єю, міжвідомча взаємодія
А. Й. Капська	Інституалізація соціальної педагогіки як професійної діяльності	Система соціального захисту, підготовка кадрів
О. В. Безпалько	Соціально-педагогічна підтримка і профілактика дезадаптації	Діти та молодь у СЖО; соціально-педагогічний супровід
Ж. В. Петрочко	Дитиноцентричний і правозахисний підхід	Супровід дітей у складних життєвих обставинах, альтернативні форми виховання
М. І. Лукашевич	Соціалізація особистості в умовах суспільних трансформацій	Адаптація та інтеграція особистості в соціум
В.М. Оржеховська	Соціально-педагогічна профілактика девіантної поведінки	Профілактика ризикованої поведінки в освітньому середовищі
Т. Ф. Алексєєнко	Соціальне виховання як цілісний процес розвитку особистості в соціумі	Соціалізація дітей і молоді; формування цінностей; виховний потенціал соціального середовища; соціально-педагогічна підтримка

Таким чином, українська соціальна педагогіка зароджувалася і формувалася в руслі універсальних європейських тенденцій розвитку соціально-педагогічного знання як відповіді на суспільні запити та соціальні виклики, водночас репрезентуючи національно зумовлений досвід реагування на специфічні соціальні проблеми українського суспільства.

Попри достатній рівень теоретико-методологічної розробленості, українська соціальна педагогіка тривалий час характеризувалася певним розривом між науковими концепціями та ступенем їх інституціоналізації у вигляді стабільних, системно впроваджених соціально-педагогічних практик. Серед причин, які дають підстави це стверджувати: а) обмеженість інституційних ресурсів б) нестабільність соціальної політики в) конкуренція з суміжними галузями, насамперед соціальною роботою і психологією. У даному контексті

¹ Таблиця підготовлена авторами із використанням штучного інтелекту (ChatGPT) для систематизації та узагальнення даних щодо ключових підходів та персоналій у розвитку соціальної педагогіки в Україні.

йдеться не про відсутність практики як такої, а про недостатню її концептуальну артикуляцію та систематизацію в межах національної наукової традиції.

Трансформація соціальної педагогіки в умовах російсько-української війни

Війна є однією з найбільш руйнівних сил, здатних радикально трансформувати суспільство та його соціальні структури. Масові воєнні дії, внутрішнє переміщення населення, руйнування соціальних зв'язків та зростання психологічної вразливості дітей, молоді й сімей актуалізували нові функції соціальної педагогіки, що виходять за межі традиційних виховних і профілактичних завдань. У результаті соціальна педагогіка в Україні зазнала суттєвої трансформації, посиливши свій практико-орієнтований і кризово-реагуючий характер.

Методологічно доцільним є виокремлення дефініції «соціально-педагогічні практики», що дозволяє концептуалізувати прикладний вимір соціальної педагогіки та окреслити її реальний вплив у конкретних соціокультурних умовах. Спираючись на напрацювання вітчизняних дослідників (Капська, 2005; Зверева, 2012; Чуйко, 2018), соціально-педагогічні практики слід розглядати як *«сукупність конкретних дій, методів і форм взаємодії соціального педагога з цільовими групами, що мають на меті позитивні зміни у соціальному функціонуванні особистості та середовища»*. У сучасних умовах соціально-педагогічні практики дедалі більше набувають кризово-реагуючого та травмоінформованого характеру, спрямовуючись на формування та відновлення психосоціальної стійкості підтримку безпечного середовища та посилення ресурсів дітей, молоді й спільнот.

Аналіз опублікованих наукових праць 2022–2025 рр. (монографії, навчальні посібники, статті та аналітичні огляди) свідчить, що попри різноманіття форм і методів реалізації соціально-педагогічних практик, між ними простежується спільна внутрішня логіка. Вона проявляється у наступній послідовності: створення безпечного середовища → адресна підтримка вразливих груп → психосоціальне відновлення.

Для розкриття цих тенденцій звернемося до результатів наукових досліджень:

1. У сучасних наукових дослідженнях простежується чітка тенденція до осмислення різних соціальних середовищ: сімейного, громадського, освітнього, як самостійних об'єктів соціально-педагогічного впливу, роль яких суттєво посилюється в умовах російсько-української війни. Водночас саме *освітнє середовище* найчастіше розглядається як ключовий простір реалізації соціально-педагогічних практик, з огляду на його інституційну стабільність, системність і потенціал охоплення дітей та молоді, які зазнали впливу воєнних подій.

Важливо зазначити, що в українській педагогічній думці поняття безпечного освітнього середовища традиційно осмислювалося переважно в площині психологічної та соціально-моральної безпеки особистості. У працях І. Бека (2003), В. Кременя (2005), О. Савченко (2006) йдеться про створення гуманістичного простору довіри, підтримки, поваги до гідності дитини та сприятливого емоційного клімату як умови її розвитку і самореалізації. Безпека

розглядалася передусім як психологічна захищеність і ціннісна стабільність освітнього середовища.

Однак воєнний контекст суттєво трансформував семантику цього поняття. Умови постійної загрози життю та здоров'ю учасників освітнього процесу актуалізували фізичний вимір безпеки — наявність укриттів, алгоритмів реагування на небезпеку, безпекових протоколів, організацію простору з урахуванням ризиків воєнного часу. Таким чином, відбувається перехід від переважно психологічно безпечного середовища до комплексної моделі життєвої безпеки, що інтегрує фізичну, психологічну та соціальну складові (Панок та ін., 2020; Трибушна, 2024). У цьому контексті створення безпечного освітнього середовища постає як самостійна соціально-педагогічна практика (Чуйко & Гладишко, 2022).

У дослідженні В.Михайліченко (2025) актуалізується питання управління функціонуванням безпечного освітнього середовища, у якому керівник закладу у співпраці із психологічною службою мають «налагодити безпечне функціонування освітнього середовища та формувати його ціннісний зміст» (Михайліченко, 2025, с.1007). Дослідження Є. Гладишко (2024) поглиблює це бачення, наголошуючи на необхідності вироблення комплексної *політики безпечного освітнього середовища* в умовах війни, спрямованої на формування культури збереження психічного здоров'я та безпекової поведінки як усвідомленої цінності. Особливу роль у формуванні та реалізації такої політики відіграє соціальний педагог, який виступає організатором і координатором безпечного освітнього середовища, забезпечуючи його структурність, дотримання правил взаємодії та емоційну підтримку учасників освітнього процесу.

2. Наступний кластер соціально-педагогічний практик розглядається у контексті надання соціально-педагогічної підтримки, спрямованої на створення умов для соціальної інтеграції, розвитку емоційної стійкості та зміцнення ресурсів дітей і молоді (Lytovchenko & Lytovchenko, 2024). У цьому ж руслі І. Абул (2025) наголошує, що соціально-педагогічна діяльність в умовах війни повинна бути гнучкою та диференційованою, орієнтованою на потреби дітей і батьків, роботу з підлітками, організацію супервізійних груп і надання просвітницько-консультативної підтримки батькам. Лях Т. та співавтори (2022) також підкреслюють значущість формування спеціальних батьківських компетентностей, як важливої умови підтримки дітей у період війни. В.Пономарьова (2022) наголошує, що соціальний педагог повинен здійснювати цілеспрямований терапевтичний, корекційний та реабілітаційний вплив у освітньому середовищі, формуючи умови для психосоціального відновлення та розвитку учасників освітнього процесу в умовах війни.

Під час війни з'являються нові категорії цільових груп та відповідно формується спектр нових соціально-педагогічних практик, спрямованих на їх підтримку й адаптацію в кризових умовах. Серед категорій дітей, що зазнають особливо тяжких наслідків війни, виділяються діти загиблих військових, які потерпають від психосоціальної травми, втрати безпеки та розриву сімейних зв'язків. Практичні ініціативи в Україні, такі як програми Children of Heroes Charity Fund, спрямовані на комплексну підтримку цієї групи, включаючи

соціально-педагогічний супровід, освітню підтримку та психосоціальні інтервенції (Children of Heroes, 2025).

У дослідженні Ю.Удовенко, Я.Бугайчука (2025) виокремлюється категорія українських сімей, які зазнали розлуки під час війни, і для яких фахова соціально-педагогічна підтримка «набуває ключового значення у збереженні родинних зв'язків, емоційного благополуччя дітей і дорослих, а також у формуванні стійкості сімей до кризових обставин» (Удовенко, 2025, с. 173). Дослідниця А. Кобенко (2025) звертає увагу на необхідність соціально-педагогічного супроводу дітей, «які можуть переживати вторинну травматизацію», у родинях військових, які повернулись з полону (Кобенко, 2025, с. 69). Дослідниці Т. Лавренюк, М. Васильєва-Халатникова (2025) розкривають засади соціально-педагогічної підтримки військовослужбовців у шпиталі.

Особливу категорію в період війни в Україні складають діти із сімей мігрантів (біженців), і адаптація яких до нового соціокультурного освітнього середовища є надто суперечливою, означена інклюзивними моментами і складнощами. Дослідники цієї проблеми в естонському освітньому середовищі (Birman D., Zabrodskaia A., 2024), чеському (Lintner, T., 2025), британському (Чуйко О., 2022) підкреслюють важливість психологічної та соціально-педагогічної підтримки цих дітей, необхідність працювати над вирішенням суперечностей, що виникають у їхньому унікальному контексті.

3. Велика частка робіт присвячена соціально-педагогічним практикам відновлення, яке розглядається як тривалий процес, спрямований на зміцнення психосоціальної стійкості, відновлення соціальних зв'язків та підвищення адаптаційного потенціалу осіб з травмивним досвідом війни.

Відновних практик особливо потребують діти з тимчасово окупованих і деокупованих територій, які зазнали тривалого впливу воєнних дій, втрат, вимушеного переміщення та руйнування звичних умов життя. Ефективна реалізація таких практик можлива передусім у спеціально створених безпечних і підтримувальних середовищах, до яких належать соціально-педагогічні та реабілітаційні табори, що поєднують освітні, психосоціальні й відновні компоненти. Табір як спеціально організоване соціально-педагогічне середовище виконує функцію *«простору тимчасової нормальності»* (Nadel & Scher, 2019), у якому дитина отримує досвід безпечної взаємодії, емоційної підтримки та відновлення рутин, порушених війною. Це дозволяє поступово відновлювати відчуття контролю над власним життям і соціальної включеності.

У цьому контексті простежується тенденція до розроблення доказових соціально-педагогічних практик, спрямованих на підвищення резильєнтності та стимуляцію посттравматичного зростання дітей (Sazonova & Chuiko, 2023; Сватенкова, 2024). Доповненням до цих програм є літні табори для дітей загиблих військовослужбовців, які забезпечують безпечний простір для відновлення дитячого благополуччя та створення умов для соціальної інтеграції (Children of Fallen Soldiers find respite at summer camp, 2023).

Такі відновні практики демонструють ефективність комплексного підходу (Бибик, 2025) та ілюструють реалізацію концепту «відновлення» у практичній площині соціальної педагогіки.

Таким чином, аналіз сучасних соціально-педагогічних практик засвідчує, що російсько-українська війна стала чинником трансформації професійної ролі соціального педагога, зумовивши розширення його функціонального та компетентнісного поля. Це потребує переосмислення традиційних уявлень про зміст професійної діяльності та їх співвіднесення з новими практиками кризового реагування, відновлення й підтримки. У зв'язку з цим, видається можливим зіставлення традиційних і трансформованих функцій та компетентностей соціального педагога в умовах війни, та представлених у таблиці 2.

Таблиця 2. Зіставлення традиційних і трансформованих функцій та компетентностей соціального педагога в умовах війни²

Традиційні функції / компетентності (мирний контекст)	Трансформовані функції / компетентності (умови війни)
Соціально-виховна діяльність	Психосоціальна підтримка та відновлення
Профілактика девіантної поведінки	Профілактика деструктивної поведінки; кризове реагування та стабілізація
Соціально-педагогічний супровід учнів	Супровід осіб з травмивним досвідом
Робота з сім'єю	Підтримка сімей у кризових і вимушено міграційних ситуаціях
Посередництво між школою та соціальними інституціями	Координація міждисциплінарної та міжвідомчої взаємодії
Консультативна діяльність	Фасилітація адаптації та реінтеграції
Соціально-педагогічна діагностика	Виявлення травмивних ризиків, потреб і труднощів
Соціально-терапевтична функція	Надання першої психологічної допомоги, кризовий супровід
Реалізація програм соціального виховання	Реалізація кризових, відновлювальних і trauma-informed програм
Орієнтація на нормативний розвиток	Орієнтація на індивідуальну стійкість (resilience)
Дотримання педагогічної дистанції	Гнучка, емпатійна, толерантна, підтримувальна взаємодія
Профілактика професійного вигорання	Самодопомога, проведення супервізій, інтерв'їв

Трансформація професійних функцій соціального педагога в умовах війни не може залишатися поза увагою системи фахової підготовки. Зміна характеру соціально-педагогічної діяльності — від переважно профілактичної до кризово-реагуючої та відновної — потребує оновлення освітніх програм, навчальних результатів і практичної складової підготовки майбутніх соціальних педагогів.

² Таблиця підготовлена авторами із використанням штучного інтелекту (ChatGPT) для систематизації та узагальнення даних щодо трансформації функцій та компетентностей соціального педагога.

Підтвердження цій тезі ми знаходимо в роботах Н. Чернухи та Н. Олексюк (2024), які акцентують увагу на необхідності формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи в умовах воєнного та повоєнного періоду, зокрема у сфері підтримки вразливих категорій населення та оптимізації педагогічних підходів у сучасних реаліях професійної підготовки. Схожі аргументи наводять Л.Школяр і Н.Бирса (2023), підкреслюючи, що воєнний контекст вимагає адаптації освітньої підготовки соціальних працівників та соціальних педагогів, зокрема шляхом перегляду змісту освітніх компонентів та інтеграції нових змістових блоків, орієнтованих на кризову компетентність і психосоціальну підтримку.

Крім того, дослідження з адаптації та стійкості в освіті в умовах війни показують, що українські заклади вищої освіти демонструють здатність до гнучкої адаптації навчальних програм, однак потребують «цілісного підходу до освіти, який би поєднував негайну адаптацію з довгостроковим стратегічним плануванням, щоб забезпечити постійну актуальність та якість освіти в галузі соціальної роботи в часи конфліктів» (Semigina & Stoliaryk, 2025, с.8).

У сучасних освітніх дискурсах ключовими стають поняття *crisis pedagogy* (педагогіка кризи) та *trauma-informed practice* (травмоінформована практика), що слугують орієнтиром у підготовці соціальних педагогів. Педагогіка кризи зосереджується на здатності освітніх і соціальних систем реагувати на потрясіння та підтримувати навчальні й виховні процеси в умовах невизначеності, створюючи безпечне середовище для адаптації та розвитку особистості. *Trauma-informed practice* підкреслює необхідність враховувати вплив травматичних переживань на поведінку, емоційний стан і здатність до навчання та соціальної взаємодії, пропонуючи принципи підтримуючих, безпечних і чутливих практик. Обидва підходи активно застосовуються в міжнародних дослідженнях освіти та соціальної роботи, зокрема у вищій освіті, для адаптації навчальних стратегій до потреб тих, хто пережив травму або перебуває у стресових умовах (Литовченко, Литовченко, 2025; Пометун, 2025).

Виявлені тенденції дозволяють припустити, що в умовах російсько-української війни соціально-педагогічна діяльність зазнає якісної трансформації, переходячи від переважно профілактично-корекційної логіки до інтегрованої моделі безпеки, підтримки та відновлення. У межах цієї моделі соціальний педагог перестає бути виключно виконавцем регламентованих функцій і набуває ролей фасилітатора, медіатора та агента відновлення, що відповідає сучасним міжнародним підходам (*crisis pedagogy*, *trauma-informed practice*, *resilience-based practice*). Таким чином, трансформаційна модель соціально-педагогічних практик у воєнний час інтегрує три взаємопов'язані напрями — безпеку, соціально-педагогічну підтримку та відновлення та розвиток життєстійкості, і відображає трансформацію функцій, ролей і методів діяльності соціального педагога (див. табл.3).

Таблиця 3. Модель трансформації соціально-педагогічних практик у воєнний час

Напрямок соціально-педагогічної діяльності	Нові (актуалізовані) практики	Ключові ролі фахівця	Методи та підходи
Забезпечення безпеки	Створення безпечного середовища (освітнього, табірнього, громадського); кризове реагування; профілактика вторинної травматизації	Гарант безпеки; координатор підтримки; посередник між дитиною та інституціями	Trauma-informed practice; кризова педагогіка; індивідуальні бесіди; протоколи безпечної поведінки
Соціально-педагогічна підтримка	Супровід дітей і сімей; фасилітація групової взаємодії; медіація конфліктів; підтримка адаптації	Фасилітатор; медіатор; значущий дорослий	Фасилітаційні методи; групова робота; медіація; case-management
Відновлення та розвиток життєстійкості	Реалізація відновних програм; розвиток резильєнтності, життєстійкості; стимуляція посттравматичного зростання	Агент відновлення; фасилітатор зростання; модератор досвіду	Resilience-based approach; відновні практики; арт-методи; нарративні та рефлексивні техніки

ВИСНОВКИ

Трансформація соціально-педагогічних практик в умовах війни засвідчує перехід від стабільно-профілактичної моделі діяльності до динамічної, кризово-реагуючої та відновної парадигми. Водночас постає дискусійне питання: чи є ці зміни ситуативною адаптацією до воєнних реалій, чи вони формують довгострокову модель соціальної педагогіки як професії, що функціонує в умовах перманентної нестабільності. Очевидно, що сучасний соціальний педагог дедалі більше виконує ролі фасилітатора відновлення, медіатора соціальної згуртованості та координатора міждисциплінарної підтримки, що потребує переосмислення не лише змісту професійної підготовки, а й самої професійної ідентичності. Водночас актуальним залишається питання сталості цих трансформацій і формування довгострокових професійних стандартів, які забезпечать ефективність соціальної педагогіки після завершення військових дій та її інтеграцію у європейський і глобальний професійний простір.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з емпіричною перевіркою ефективності кризово-реагуючих і відновних моделей соціально-педагогічної діяльності, розробленням індикаторів професійної готовності до роботи в умовах нестабільності, а також порівняльним аналізом міжнародного досвіду функціонування соціальної педагогіки в контекстах воєнних і постконфліктних

суспільств. Окремого наукового осмислення потребує трансформація професійних стандартів і освітніх програм підготовки соціальних педагогів з урахуванням принципів травмоінформованого підходу, безпекової компетентності та міждисциплінарної взаємодії.

ЛІТЕРАТУРА

Абул, І. (2024). Соціально-педагогічна діяльність в умовах війни. *Соціальна робота та соціальна освіта*. № 2(13). 11-19.

Бех, І. Д. (2003). Виховання особистості: у 2 книгах. Книга 2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади (навч.-метод. посібник). Либідь.

Бибик, Д. (2025). Соціально-педагогічна робота в закладах освіти у воєнний та повоєнний період: механізми відновлення та згуртованості. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*, (1(56)), 27–31. DOI: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2025.56.27-31>

Гладишко, Є. В. (2025). Соціально-педагогічні засади впровадження політики безпеки освітнього середовища у закладах середньої освіти: *Дис. д-ра філософії, Київський національний університет імені Тараса Шевченка*. DOI: <https://ir.library.knu.ua/handle/15071834/6512>

Зверєва, І. Д. (ред.) Соціальна педагогіка: мала енциклопедія. Київ: Центр учбової літератури, 2008.

Кобенко, А. (2025). Соціально-педагогічний супровід дітей у родинях військових, які повернулись з полону. *Дитина в тривожному середовищі: розвивальні і відновлювальні практики: зб. тез V Всеукр. форуму за міжнар. участі* (Київ, 30 трав. – 31 трав. 2025 р.) / за ред. О. Чуйко. Київ: Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. 69-72.

Кремін, В.Г. (2004). Сучасна філософія освіти як визначальний фактор авторитету соціальної держави. *Теорія і практика управління соціальними системами*. № 2, 3-10.

Лавренюк, Т., Васильєва-Халатникова М. (2025). Соціально-педагогічна підтримка військовослужбовців у шпиталі. *Дитина в тривожному середовищі: розвивальні і відновлювальні практики: зб. тез V Всеукр. форуму за міжнар. участі* (Київ, 30 трав. – 31 трав. 2025 р.) за ред. О. Чуйко. Київ: Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. 87-89.

Лях, Т., Лехолетова, М., Петрович, В., & Спіріна, Т. (2022). Соціально-педагогічна робота з батьками для підтримки ними дітей у воєнний період. *Ввічливість. Humanitas*, (2), 24–30. <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.2.3>

Панок, В.Г. Лунченко, Н.В., Сосновенко, Н.В. (2020). Безпечне середовище у школі: результати психологічного дослідження. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*, 2 (25). 126-135.

Пометун, О. І. (2025). What is trauma-informed pedagogy and what does it require from a teacher. *Безпечне освітнє середовище: нові виклики та сучасні рішення в умовах воєнного і повоєнного часу*. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В. 257–261.

Пономарьова, В. М. (2022). Специфіка соціально-педагогічної діяльності з дітьми у загально-освітніх навчальних закладах в умовах військового часу. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка: Педагогічні науки*. № 6 (354). 142-146.

Савченко, О. Я. (2006). Теоретичні підходи до визначення якості шкільної освіти. *Шлях освіти*. №4. 2-6

Садрицька, С. В. (2022). Професійні компетентності соціальних працівників: зміна пріоритетів в умовах війни. *SOCIOПРОСТІР*. № 12. 14–23.

Сватенкова, Т. (2024). Актуалізація психологічного потенціалу підлітків в умовах тимчасового дитячого середовища. [*Вісник Київського національного університету імені*](#)

Тараса Шевченка. Соціальна робота. Том 1. № 10. 76-82. DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-7786.2024/10-1/11>

Капська, А. Й. (2011). Соціальна педагогіка: підручник. Київ: Центр навчальної літератури.

Литовченко, О., Литовченко, О. (2025). Травма-орієнтований підхід: актуальність для української соціальної роботи. *Соціальна робота та освіта*, 12 (2), 224–231. DOI: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.25.2.8>

Михайліченко, М.В. (2025). Створення безпечного освітнього середовища у закладі освіти: управлінський аспект. *«Наукові інновації та передові технології». Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка», 12 (52). 1007-1018.*

Трибушна, К. Ю., Горлова, А. В. (2024). Безпечне освітнє середовище в НУШ в умовах військового стану. *Магістерські студії. Альманах. ред. кол. : Д. С. Мальчикова, Т. С. Корнішева. Херсон; Івано-Франківськ: ХДУ. Вип. 24. 463-467.*

Удовенко, Ю., Бугайчук, Я. (2025). Особливості соціально-педагогічної роботи з сім'ями, які роз'єднані через війну. *Дитина в тривожному середовищі: розвивальні і відновлювальні практики: зб. тез V Всеукр. форуму за міжнар. участі* (Київ, 30 трав. – 31 трав. 2025 р.) / за ред. О. Чуйко. Київ: Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. 170 – 174.

Чернуха, Н., Олексюк, Н. (2024). Професійна підготовка соціальних педагогів у сучасних реаліях. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціальна робота.* Том 1 № 10. 95-101. DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-7786.2024/10-1/14>

Чуйко, О., Гладішко, Є. (2022). Зміна контексту педагогічної взаємодії як умова організації безпечного освітнього середовища в умовах воєнного стану. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Серія «Соціальна робота». Том 1(8).* 57-62.

Чуйко, О.В. (2018). Професійно-орієнтовані практики у підготовці соціальних педагогів в університеті. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 11. Соціальна педагогіка. – випуск 24 (II том): збірник наукових праць. К: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова.*158-166.

Чуйко, О.В. (2022). Вимушено переміщена дитина у закордонному освітньому середовищі: виклики і досвід. *Актуальні виклики в сучасній соціально-педагогічній практиці: Збірник тез (17 листопада 2022 року, Київ) / за ред. О. Чуйко. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка.* 66-70.

Школяр, Л., Бирса, Н. (2023). Особливості професійної підготовки фахівців соціальної роботи в умовах дії воєнного стану в Україні. *Science and Education*, 4. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2023/4_2023/4.pdf

Addams, J. (1902). *Democracy and Social Ethics.* New York: Macmillan. 301 p.

Bartlett, J. D., Barto, B., Griffin, J. L., Fraser, J. G., Hodgdon, H., & Bodian, R. (2016). Trauma-informed care in the Massachusetts child trauma project. *Child maltreatment*, 21(2), 101-112. DOI: 10.1177/1077559515615700

Birman, D., Zabrodskaia A. (2024) The relationship of the three “As” of adaptation: Acculturation, adjustment, and academic engagement of Ukrainian war refugees in Estonia's schools. *International Journal of Intercultural Relations.* Volume 102. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2024.102034>

Cameron, C., & Moss, P. (Eds.). (2011). *Social pedagogy and working with children and young people: Where care and education meet.* London, UK: Jessica Kingsley Publishers.

Children of Heroes. (2025). About Children of Heroes Charity Fund and National Social Service of Ukraine partnership. URL: <https://childrenheroes.org/en/children-of-heroes-charity-fund-and-national-social-service-of-ukraine-launch-official-partnership>

Dewey J. (1916). *Democracy and Education: An Introduction to the Philosophy of Education*. New York : Macmillan. 434 p.

Natorp, P. (1899). *Sozialpädagogik: Theorie der Willensbildung auf der Grundlage der Gemeinschaft*. Stuttgart : Frommann, 358 P.

Nadel, M., Scher, S. (2019). Not just play: Summer camp and the profession of social work. Oxford University Press. DOI: <https://doi.org/10.1093/oso/9780190496548.001.0001>

Levenson J. (2017) Trauma-Informed Social Work Practice. *Soc Work*. Apr 1;62(2):105-113. DOI: 10.1093/sw/swx001. PMID: 28339563.

Lytovchenko, O., & Lytovchenko, O. (2024). Social and pedagogical activity in Ukraine: current trends in the context of war. *Scientific Journal of Polonia University*, 2(63), 177–182.

Sarah Rose. (2025). A holistic framework of resilience for social workers, *The British Journal of Social Work*. DOI: <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcaf246>

Sazonova, I., Chuiko, O. (2023) A program called "TIME TRAVELLERS" for strengthening resilience and stimulation of post-traumatic growth in children and adolescents traumatised by war. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Соціальна робота*, 1(9). DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-7786.2023/9-1/10>

Social Pedagogy Professional Association. (n.d.). *About us*. Retrieved February 11, 2026, URL: <https://sppa-uk.org/about-us/>

Trauma-Informed Pedagogies: A Guide for Responding to Crisis and Inequality in Higher Education. Eds. Springer. Cham : Springer Nature, 2022.

World Economic Forum. (2025). *The future of jobs report 2025*. World Economic Forum. URL: <https://www.weforum.org/publications/the-future-of-jobs-report-2025/digest>

SOCIAL-PEDAGOGICAL PRACTICES IN WARTIME: TRANSFORMATION OF PROFESSIONAL ROLES AND FUNCTIONS

Olena CHUIKO, Dr of Sc (Psychology), Prof. Professor of the Department of Social Rehabilitation and Social Pedagogy, Faculty of Psychology, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine; chuiiko@knu.ua

Nadiia CHERNUKHA, Dr of Sc (Pedagogy), Prof., Head of the Department of Social Rehabilitation and Social Pedagogy, Faculty of Psychology, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine; nmchernukha@knu.ua

Julia UDOVENKO, PhD (Psychology), Ass.Prof., Associate Professor of the Department of Social Rehabilitation and Social Pedagogy, Faculty of Psychology, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine; udovenko5@knu.ua

Abstract. *The article aims to provide a theoretical substantiation of the transformation of social pedagogical practice in Ukraine under the conditions of the Russian-Ukrainian war and to identify new functions, roles, and substantive orientations of social educators' professional activity. The study is based on an interdisciplinary approach and employs historical-pedagogical analysis, comparison, and generalization of contemporary scholarly sources (2022–2025). It conceptualizes the integration of crisis pedagogy and trauma-informed practice into the professional training of social educators. A systemic and activity-based approach is applied to interpret structural changes in social pedagogical practice. The article proposes a model of transformation of social pedagogical practice in wartime, integrating three interrelated dimensions: safety, psychosocial support, and recovery. It substantiates the shift from predominantly preventive and educational functions to crisis-responsive and restorative practices. The study identifies new target groups, including children of fallen soldiers, internally displaced persons, and refugee families, as well as corresponding formats of intervention in schools, camps, and rehabilitation settings. The findings demonstrate that wartime conditions lead to a qualitative transformation of social pedagogy toward an integrated life-safety model combining physical, psychological, and social dimensions. The social educator emerges as a facilitator, mediator, and recovery agent capable of working in contexts of uncertainty and trauma. The study emphasizes the need to adapt higher education curricula through the integration of crisis competencies, trauma-informed approaches, and practice-oriented training components.*

Keywords: social pedagogy, socio-pedagogical practices, war in Ukraine, crisis pedagogy, trauma-informed practice, restorative practices, psychosocial support, children and youth, vulnerable groups, transformation of professional functions.

References

Abul, I. (2024). Socio-pedagogical activity in wartime. Social work and social education. No. 2(13).11-19. [in Ukrainian].

Bekh, I. D. (2003). Personality education: in 2 books. Book 2: Personality-oriented approach: scientific and practical principles (teaching and methodological manual). Lybid. [in Ukrainian].

Bybyk, D. (2025). Socio-pedagogical work in educational institutions in the war and post-war period: mechanisms of restoration and cohesion. Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: "Pedagogy. Social Work», (1(56), 27–31. DOI: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2025.56.27-31> [in Ukrainian].

Gladysenko, E. V. (2025). Socio-pedagogical principles of implementing the policy of educational environment security in secondary education institutions: Dissertation of Doctor of Philosophy, Taras Shevchenko National University of Kyiv. DOI: <https://ir.library.knu.ua/handle/15071834/6512> [in Ukrainian].

Zvereva, I. D. (ed.) Social Pedagogy: A Small Encyclopedia. Kyiv: Center for Educational Literature, 2008. [in Ukrainian].

Kobenko, A. (2025). Socio-pedagogical support of children in families of military personnel who returned from captivity. A child in a disturbing environment: developmental and restorative practices: collection of theses of the V All-Ukrainian forum with international participation (Kyiv, May 30 - May 31, 2025) / edited by O. Chuyko. Kyiv: Kyiv. Taras Shevchenko National University. 69-72. [in Ukrainian].

Kremin, V.G. (2004). Modern philosophy of education as a determining factor of the authority of the social state. Theory and practice of social systems management. No. 2, 3-10. [in Ukrainian].

Lavreniuk, T., Vasilyeva-Khalatnikova M. (2025). Socio-pedagogical support of military personnel in the hospital. A child in a disturbing environment: developmental and restorative practices: collection of theses of the V All-Ukrainian forum with international participation (Kyiv, May 30 - May 31, 2025). edited by O. Chuyko. Kyiv: Kyiv. National Taras Shevchenko University. 87-89. [in Ukrainian].

Lyakh, T., Lekholetova, M., Petrovych, V., & Spirina, T. (2022). Socio-pedagogical work with parents to support their children during the war period. Politeness. Humanitas, (2), 24–30. <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.2.3> [in Ukrainian].

Panok, V.G. Lunchenko, N.V., Sosnovenko, N.V. (2020). Safe environment at school: results of a psychological study. Pedagogical innovations: ideas, realities, prospects, 2 (25). 126-135. [in Ukrainian].

Pometun, O. I. (2025). What is trauma informed pedagogy and what does it require from a teacher. Safe educational environment: new challenges and modern solutions in war and post-war conditions time. Ternopil: FOP Osadtsa Yu. V. 257–261. [in Ukrainian].

Ponomariova, V. M. (2022). Specifics of social and pedagogical activity with children in general educational institutions in wartime. Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Luhansk: Pedagogical Sciences. No. 6 (354). 142-146. [in Ukrainian].

Savchenko, O. Ya. (2006). Theoretical approaches to determining the quality of school education. The path of education. N4. 2-6. [in Ukrainian].

Sadrytska, S. V. (2022). Professional competencies of social workers: changing priorities in wartime. SOCIOPROSTIR. No. 12. 14–23. [in Ukrainian].

Svatenkova, T. (2024). Actualization of the psychological potential of adolescents in a temporary children's environment. *Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. Social work*. Volume 1. No. 10. 76-82. DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-7786.2024/10-1/11> [in Ukrainian].

Kapska, A. Y. (2011). *Social Pedagogy: A Textbook*. Kyiv: Center for Educational Literature. [in Ukrainian].

Lytovchenko, O., Lytovchenko, O. (2025). Trauma-Oriented Approach: Relevance for Ukrainian Social Work. *Social Work and Education*, 12 (2), 224–231. DOI: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.25.2.8> [in Ukrainian].

Mykhailichenko, M. V. (2025). Creating a Safe Educational Environment in an Educational Institution: A Management Aspect. "Scientific Innovations and Advanced Technologies". Series "Management and Administration", Series "Law", Series "Economics", Series "Psychology", Series "Pedagogy", 12 (52). 1007-1018. [in Ukrainian].

Trybushna, K. Yu., Horlova, A. V. (2024). Safe educational environment in the National University of Ukraine under martial law. Master's studies. Almanac. ed. col.: D. S. Malchykova, T. S. Kornysheva. Kherson; Ivano-Frankivsk: KhDU. Issue 24. 463-467. [in Ukrainian].

Udovenko, Yu., Bugaychuk, Ya. (2025). Peculiarities of socio-pedagogical work with families separated by war. A child in a disturbing environment: developmental and restorative practices: collection of theses of the V All-Ukrainian forum with international participation (Kyiv, May 30 - May 31, 2025 (2011) / edited by O. Chuyko. Kyiv: Kyiv. Taras Shevchenko National University. 170 – 174. [in Ukrainian].

Chernukha, N., Oleksiuk, N. (2024). Professional training of social educators in modern realities. *Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. Social work*. Volume 1 No. 10. 95-101. DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-7786.2024/10-1/14> [in Ukrainian].

Chuyko, O., Gladysenko, E. (2022). Changing the context of pedagogical interaction as a condition for organizing a safe educational environment under martial law. *Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv: Series "Social work"*. Volume 1(8). 57-62. [in Ukrainian].

Chuyko, O. V. (2018). Professionally-oriented practices in the training of social educators at the university. *Scientific journal of the National Pedagogical University* [in Ukrainian].

Chuyko, O. V. (2022). Forcibly displaced child in a foreign educational environment: challenges and experience. Current challenges in modern socio-pedagogical practice: Collection of abstracts (November 17, 2022, Kyiv) / edited by O. Chuyko. Kyiv: Taras Shevchenko National University of Kyiv. 66-70. [in Ukrainian].

Shkolyar, L., Byrsa, N. (2023). Peculiarities of professional training of social work specialists under martial law in Ukraine. *Science and Education*, 4. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2023/4_2023/4.pdf [in Ukrainian].

Addams, J. (1902). *Democracy and Social Ethics*. New York: Macmillan. 301 p.

Bartlett, J. D., Barto, B., Griffin, J. L., Fraser, J. G., Hodgdon, H., & Bodian, R. (2016). Trauma-informed care in the Massachusetts child trauma project. *Child maltreatment*, 21(2), 101-112. DOI: 10.1177/1077559515615700

Birman, D., Zabrodskaia, A. (2024) The relationship of the three “As” of adaptation: Acculturation, adjustment, and academic engagement of Ukrainian war refugees in Estonia’s schools. *International Journal of Intercultural Relations*. Volume 102. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2024.102034>

Cameron, C., & Moss, P. (Eds.). (2011). Social pedagogy and working with children and young people: Where care and education meet. London, UK: Jessica Kingsley Publishers.

Children of Heroes. (2025). About Children of Heroes Charity Fund and National Social Service of Ukraine partnership. URL: <https://childrenheroes.org/en/children-of-heroes-charity-fund-and-national-social-service-of-ukraine-launch-official-partnership>

Dewey, J. (1916). Democracy and Education: An Introduction to the Philosophy of Education. New York : Macmillan. 434 p.

Natorp, P. (1899). Sozialpädagogik: Theorie der Willensbildung auf der Grundlage der Gemeinschaft. Stuttgart : Frommann, 358 P.

Nadel, M., Scher, S. (2019). Not just play: Summer camp and the profession of social work. Oxford University Press. DOI: <https://doi.org/10.1093/oso/9780190496548.001.0001>

Levenson, J. (2017) Trauma-Informed Social Work Practice. Soc Work. Apr 1;62(2):105-113. DOI: 10.1093/sw/swx001. PMID: 28339563.

Lytovchenko, O., & Lytovchenko, O. (2024). Social and pedagogical activity in Ukraine: current trends in the context of war. *Scientific Journal of Polonia University*, 2(63), 177–182.

Sarah, Rose. (2025). A holistic framework of resilience for social workers, *The British Journal of Social Work*. DOI: <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcaf246>

Sazonova, I., Chuiko, O. (2023) A program called "TIME TRAVELLERS" for strengthening resilience and stimulation of post-traumatic growth in children and adolescents traumatised by war. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Соціальна робота*, 1(9). DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-7786.2023/9-1/10>

Social Pedagogy Professional Association. (n.d.). About us. Retrieved February 11, 2026, URL: <https://sppa-uk.org/about-us/>

Trauma-Informed Pedagogies: A Guide for Responding to Crisis and Inequality in Higher Education. Eds. Springer. Cham : Springer Nature, 2022.

World Economic Forum. (2025). *The future of jobs report 2025*. World Economic Forum. URL: <https://www.weforum.org/publications/the-future-of-jobs-report-2025/digest>

Article history:

Received: February 08, 2026

1st Revision: March 21, 2026

Accepted: March 30, 2026